

[3708] – 2

M.A. (Part – I) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
(EP – 402 : Advances in Social Psychology)
(New Course)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : i) Attempt **all** questions according to the options given in **each** question.*

*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

*iii) Draw diagrams **wherever** necessary.*

1. Answer in **20** words each (**any ten**) :

20

- a) What are schemas ?
- b) Name the attitude measurement methods.
- c) Give four criteria of a group.
- d) Define evolutionary psychology.
- e) What is passionate love ?
- f) State the frustration-aggression hypothesis.
- g) Define culture.
- h) Distinguish between density and crowding.
- i) What is empathy ?
- j) Define environmental psychology.
- k) What is Gender ?
- l) Define social change.
- m) State the relationship between fear and affiliation.

P.T.O.

2. Answer in **50** words each (**any two**) : **10**
- a) Describe how personality characteristics of the helper influence his helping behaviour.
  - b) State various aspects of human nature.
  - c) Describe how the physical features of college dormitories affect students behaviour.
  - d) What is Health Belief Model ?
3. Answer in **150** words **each** (**any two**) : **20**
- a) Describe various non-verbal communication channels.
  - b) Define attitude. Discuss how attitudes are acquired.
  - c) Discuss the physical features of offices influence human behaviour.
  - d) Explain the nature of social exchange theory. Describe prisoner's dilemma game as a method of studying bargaining behaviour.
4. Answer in **500** words **each** (**any two**) : **30**
- a) Explain the nature of field experiments and Ex postfacto field studies. Give examples.
  - b) Differentiate between conformity and compliance. Discuss the tactics of gaining compliance.
  - c) Discuss various ways to reduce violence.
  - d) Describe the types of territories and explain the functions of territoriality.

[3708] – 405

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
(Optional) (Industrial Psychology)
(2008 Pattern)
EP – 421 : Organizational Development

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.
ii) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Explain the components of diagnosis and programme management of Organization Development.
  - 2) How have the laboratory training stem and survey research and feedback stem contributed to the discipline of organization development.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) What are the forces for change ? Why do people resist change ? Explain the process of overcoming resistance to change.
  - 2) What are teams ? Elaborate broad team-building interventions and process consultation.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
  - 1) Explain the process of Action Research.
  - 2) What is MBO and Quality Circles ?
  - 3) What are the values and assumptions of Organization Development ?
  - 4) What is change ? Explain Lewin's three stage model of change.

P.T.O.

4. Write short note on **any four** in **100** words **each** :

20

- 1) Nature of Organization Development.
- 2) Planned Change.
- 3) Total Quality Management
- 4) Role Negotiation Technique
- 5) OD Interventions
- 6) Systems theory.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा.

२०

- १) संघटना विकासातील निदान आणि कार्यक्रम व्यवस्थापनातील घटक स्पष्ट करा.
- २) प्रयोगशालेय प्रशिक्षण प्रवाह आणि सर्वेक्षण संशोधन आणि प्रतिभरण प्रवाह यांनी संघटना विकासाच्या शास्त्रात कसे योगदान केली आहे ?

२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

२०

- १) बदल घडविणारे प्रभावी घटक (forces) म्हणजे काय ? लोक बदलला का विरोध करतात ? या विरोधावर मात करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- २) संघ म्हणजे काय ? संघ-बांधणीचे विस्तृत स्वरूपाचे आंतरनिरसन आणि प्रक्रिया समंत्रण सविस्तरपणे वर्णन करा.

३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा :

२०

- १) कृती संशोधन प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- २) MBO आणि गुण मंडले म्हणजे काय ?
- ३) संघटना विकास विषयक मूल्ये आणि गृहीततत्वे कोणती आहेत ?
- ४) बदल म्हणजे काय ? लेविनचे बदलविषयीचे त्रि-अवस्था प्रारूप स्पष्ट करा.

४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा :

२०

- १) संघटना-विकासाचे स्वरूप
- २) नियोजित बदल
- ३) संपूर्ण गुण व्यवस्थापन
- ४) भूमिका -वाटाघाटी तंत्र
- ५) संघटना-विकास आंतरनिरसने
- ६) संरचना सिद्धांत.

[3708] – 7

M.A. (Part – II) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP – 530 : Psychopathology
(New Course)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

Instructions : 1) Attempt *all* questions.

2) Marks for *each* question are indicated on *right* side.

1. Answer **any ten** of the following in **20** words each : **20**
- a) What is the full form of DSM-IV-R ?
  - b) Define panic disorder.
  - c) List 2 types of mood disorders.
  - d) What are the types of schizophrenia ?
  - e) Mention any 3 causes of MR.
  - f) What is a pervasive developmental disorder ? Give one example.
  - g) What is the new terminology for MR ?
  - h) List the causative factories in schizophrenia.
  - i) What is meant by delusion disorders ?
  - j) List the interventional strategies for adolescent disorders.
  - k) Mention 2 disorders occurring in adolescence.
  - l) What is premature ejaculation ?
  - m) What is the full form of AIDs ?
2. Answer **any two** in **50** words **each** : **10**
- a) Describe the statistical paradigm of psychopathology.
  - b) What are the characteristics of a suicidal personality ?
  - c) Explain palliative modes of coping with stress.
  - d) What are childhood fear ?

P.T.O.

3. Write on **any two** of the following in **150** words **each** : **20**
- a) Psychoanalytic approach to psychopathology.
  - b) Fugue (give one example).
  - c) Symptoms of any one type of schizophrenia.
  - d) Intervention program for pervasive developmental disorder.
4. Answer **any two** of the following in **500** words **each** : **30**
- a) Describe psychopathic personality. How can it be treated ?
  - b) Briefly describe the different learning disabilities with their causes.
  - c) Discuss the socio-cultural influences on sexual practices.
  - d) What are the symptoms of HIV ? What are the psychological interventions possible for HIV patients ?

[3708] – 1

M.A. (Part – I) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP-401 : Cognitive Processes, Learning and Memory
(New Course)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B.:* i) Attempt **all** questions according to the options given in **each** question.
ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.
iii) Draw diagrams **wherever** necessary.

1. Answer **any ten** questions of the following in **20** words **each** : **20**

- a) What is cognitive map ?
- b) Define cognitive neuroscience.
- c) Give an example of bottom-up processing in perception.
- d) State various speech errors.
- e) What is prototype matching ?
- f) List the tests of neuropsychological assessment.
- g) What is mental set ?
- h) Give two examples of paired associate learning.
- i) What is feature analysis ?
- j) Define artificial intelligence.
- k) Name two types of memory given by tulving.
- l) Define latent learning in Tolman's theory.
- m) What is primary organisation in memory ?

P.T.O.

2. Answer in **50** words **each** (**any two**). **10**
- a) Describe two subjective factors in pattern recognition.
  - b) What is the role of functional fixedness in problem solving ?
  - c) Differentiate between category clustering and subjective organisation.
  - d) Draw a neat diagram of Craik and Lockhart's level of processing model and describe it.
3. Answer **any two** questions in **150** words **each**. **20**
- a) Discuss any four domains of cognitive psychology.
  - b) Describe Ebbinghaus' contributions in the field of memory.
  - c) Explain the theories of word recognition.
  - d) Explain the concept of coding and describe various coding operations.
4. Answer in **500** words each (**any two**) : **30**
- a) Define attention. Describe various types of attention.
  - b) Explain neurophysiological changes in learning and memory.
  - c) Describe various methods of serial learning and explain the nature of serial position curve.
  - d) Discuss various theories of forgetting.

[3708] – 101

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP-101 : Cognitive Processes (Compulsory)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B.: 1) All questions are **compulsory**.
2) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) Explain the basic concept of psychophysics. Discuss in detail any two methods of studying psychophysics.
  - 2) Define cognitive psychology. Explain in detail the various domains of cognitive psychology.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Define creativity. Explain the methods of measuring creativity in detail.
  - 2) What is speech perception ? Discuss the various factors affecting comprehension in detail.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
  - 1) Explain the concept of attention. Discuss the functions of attention in brief.
  - 2) Explain the Piaget theory of Cognitive Development.
  - 3) Discuss in brief the various speech errors.
  - 4) Discuss in brief the problem solving approach with reference to heuristics and means-end analysis.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
  - 1) Ecological approach.
  - 2) Extra sensory perception.
  - 3) Multilingualism.
  - 4) Artificial intelligence.
  - 5) Cognitive map.
  - 6) Problem solving cycle.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : 20
- a) मनोभौतिकीच्या मूलभूत संकल्पना स्पष्ट करा. मनोभौतिकीच्या दोन अभ्यासपद्धतींची सविस्तर चर्चा करा.
- b) बोधात्मक मानसशास्त्राची व्याख्या लिहा. बोधात्मक मानसशास्त्राच्या वेगवेगळ्या क्षेत्रांचे सविस्तर स्पष्टीकरण लिहा.
२. कोणतेही एक उत्तर ५०० शब्दात लिहा . 20
- a) सर्जनशिलतेची व्याख्या करा. सर्जनशिलतेचे मापन करणाऱ्या पद्धतींचे स्पष्टीकरण लिहा.
- b) वाचा-संवेदन म्हणजे काय ? समाकलनावर परिणाम करणाऱ्या वेगवेगळ्या घटकांची चर्चा करा.
३. कोणतेही दोन उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा . 20
- a) अवधान ही संकल्पना स्पष्ट करून अवधानाच्या कार्याची थोडक्यात चर्चा करा.
- b) बोधात्मक विकासाच्या पिआजे यांचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- c) विविध वाया-प्रमादांची थोडक्यात चर्चा करा.
- d) नवगामी व साध्य-साधन विश्लेषण यांची समस्या परिहार पद्धती म्हणून थोडक्यात चर्चा करा.
४. टीप लिहा (कोणत्याही चार) प्रत्येकी १०० शब्दात. 20
- a) बोधात्मक मानसशास्त्राचा परिस्थितीतव्य दृष्टिकोन.
- b) अर्तीद्रिय संवेदना.
- c) बाहूभाषिक विचार प्रवाह.
- d) कृत्रिम बुद्धिमत्ता.
- e) बोधात्मक मानसचित्र.
- f) समस्या परिहार चक्र

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
(2008 Pattern)
EP-103 : Statistical Methods

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*
2) *All questions carry equal marks.*
3) *Use of statistical tables and simple calculator is allowed.*

1. Answer in **500** words (**any one** out of two) : **20**

- a) What is coefficient of correlation ? Discuss in brief the two important methods of computing coefficient of linear correlation ?
- b) In a study, the effectiveness of the methods of memorization was to be determined. For this purpose, three groups of 10 students which were randomly selected and each group was made to adopt a particular method of memorization. In the end the performance was tested. The number of non-sense syllables correctly recalled by the students of these groups is presented below :

Group 1 – 19   12   9   10   10   8   7   15   11   9

Group 2 – 16   14   12   8   11   10   13   12   16   14

Group 3 – 12   8   12   11   6   7   6   16   13   12

Find out whether the three groups differ in terms of their performance with the help of appropriate statistics and interpreted value.

2. Answer in **500** words (**any one** out of two) : **20**

- a) What is a normal curve ? Describe the main characteristics of normal distribution curve.

- b) Calculate the suitable statistics for the following data of anxiety scores and marks earned in psychology. Interpret the findings.

		Marks in Psychology								
		55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90-94	95-99
Anxiety Scores	180-189					1				
	170-179						1			
	160-169				2	1	1		1	
	150-159					1	1	1		
	140-149	1			1	2	1	1	1	
	130-139	1			6	2	6	1	3	
	120-129			1		2	3	3		1
	110-119				2	1	2			
	100-109								1	

3. Answer **each** in **250** words (**any two** out of four) : **20**
- Explain the difference between parametric and non-parametric tests.
  - What is probability ? Explain its principles.
  - Describe percentiles and standard scores.
  - Explain Kruskal-Wallis test.
4. Short note in **100** words **each** (**any four** out of six) : **20**
- Assumptions of analysis of variance.
  - Repeated measures.
  - Sign Test.
  - Standard error of mean.
  - Analysis of co-variance.
  - Uses of Chi-square.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण.

३) संख्याशास्त्रीय तक्ते व साध्या कॅल्क्युलेटरचा उपयोग करण्यास परवानगी आहे.

१. 500 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) :

20

- सहसंबंध गुणांक म्हणजे काय ? सहसंबंध गुणांक गणन करण्याच्या दोन महत्वाच्या पद्धतींची चर्चा करा.
- एका अभ्यासामध्ये स्मृतीवृद्धी बाबतच्या पद्धतींची परिणामकारकता ठरविण्यात आणि त्यासाठी यादृच्छिक पद्धतीद्वारे १० विद्यार्थ्यांचे तीन गट निवडण्यात आले व प्रत्येक गटासाठी विशिष्ट पद्धतीचा अवलंबा करून अखेरीस निर्वर्तनाचे मापन करण्यात आले. प्रत्येक गटाकडून अर्थहीन शब्दांचे अचूक प्रत्यावाह करतांना विद्यार्थ्यांना मिळालेले गुण खालील प्रमाणे

गट 1 – 19 12 9 10 10 8 7 15 11 9

गट 2 – 16 14 12 8 11 10 13 12 16 14

गट 3 – 12 8 12 11 6 7 6 16 13 12

सुयोग्य सांख्यिकीय तंत्राद्वारे तीन गटांच्या निर्वर्तनात फरक आढळतो का हे शोधा व प्राप्त मूल्याचा अर्थ स्पष्ट करा.

२. 500 शब्दात उत्तर लिहा (कोणतेही एक) :

20

- प्रसामान्य वक्र म्हणजे काय ? प्रसामान्य वितरण वक्राच्या मुख्य गुणवैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
- खाली दर्शविण्यात आलेले चिंता गुणांक व मानसशास्त्रातील गुण विचारात घेऊन योग्य संख्याशास्त्रीय तंत्राद्वारे त्यांचे गणन करा व आलेल्या निष्कर्षांचे स्पष्टीकरण करा.

मानसशास्त्रातील गुण

	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90-94	95-99
180-189					1				
170-179						1			
160-169			2	1	1			1	
150-159				1	1	1			
140-149	1			1	2	1	1	1	
130-139	1			6	2	6	1	3	
120-129			1		2	3	3		1
110-119				2	1	2			
100-109								1	

चिंता गुणांक

३. 250 शब्दात प्रत्येकाचे उत्तर लिहा (कोणतेही दोन) :

20

- a) प्राचलात्मक व अप्राचलात्मक सांख्यिकीतील भेद स्पष्ट करा.
- b) संभाव्यता म्हणजे काय ? संभाव्यता तत्वांचे स्पष्टीकरण लिहा.
- c) शततमक व प्रमाणित गुणांकांचे वर्णन करा.
- d) क्रूस्कल-वॉलीस यांची चाचणी स्पष्ट करा.

४. 100 शब्दात टीप लिहा (कोणतेही ४) :

20

- a) प्रचरण विश्लेषण गुहितके.
- b) समुहांतर्गत मापने.
- c) चिन्ह चाचणी.
- d) मध्यमान प्रमाण प्रमाद.
- e) सह प्रचरण विश्लेषण.
- f) काय-स्क्वेअर चाचणीचे उपयोग.

[3708] – 201

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
E.P. 201 : Learning and Memory
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) Attempt **all** the questions as per the options given to **each** question.
ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** of the following in about **500** words: **(20)**
  - a) Explain the differences between positive and negative reinforcement and positive and negative punishment. Discuss with examples how these four processes help in the management of behaviour with their strengths and limitations.
  - b) Point out the importance of memory in human life and discuss in detail determinants of memory.
2. Answer **any one** of the following in about **500** words : **(20)**
  - a) Explain the differences between classical and instrumental conditioning. Bring out the role of cognitive factors in both these types and discuss their applications.
  - b) What do you mean by working memory ? Describe the components and explain the role of working memory by figuring out the brain areas associated with it.

P.T.O.

3. Answer **any two** of the following in about **250** words **each**. (20)
- Clarify Atkinson and Shiffrin's multi-process view of memory.
  - Discuss different theories of forgetting.
  - What is amnesia ? Explain different types of amnesia with examples and point out the neurological deficits associated with them.
  - What is alexia and dyslexia ? Explain the role of brain related to these different types of linguistic disorders.
4. Write short notes on **any four** of the following in about **100** words **each**. (20)
- Self-reference effect.
  - Mood-dependent and mood-congruent memory.
  - Encoding specificity hypothesis.
  - Distortions in memory.
  - Long-term potentiation.
  - Korsokoff's syndrome.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रत पहावी.

१. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. (20)
- अ) धन व ऋण प्रबलन आणि धन व ऋण शिक्षा या मधील फरक स्पष्ट करा. वर्तनाच्या व्यवस्थापनासाठी या चार प्रक्रियांचा होणारा उपयोग आणि त्यांचे गुण व मर्यादा याविषयी उदाहरणासहित चर्चा करा.
  - ब) मानवी जीवनातील स्मृतीचे महत्त्व विशद करा आणि पूर्ण तपशीला सहित स्मृती निर्धारित करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. (20)

- अ) अभिजात व साधनात्मक अभिसंधानातील फरक स्पष्ट करा. या दोनही प्रकारच्या अभिसंधानातील बोधनात्मक घटकांची भूमिका सांगून त्यांच्या उपयोगना विषयी चर्चा करा.
- ब) कार्यकारी स्मृतीचा अर्थ आपण कसा लावाल ? त्यामधील घटकांचे वर्णन करा आणि कार्यकारी स्मृतीचे कार्य व त्यांच्याशी निगडित असणारे मेंदूचे भाग आकृती-सह स्पष्ट करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा. (20)

- अ) अट्किनसन व शिफरिन यांचा स्मृतिविषयक बहु प्रक्रिया दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- ब) विस्मृतीच्या विविध उपपत्तींची चर्चा करा.
- क) स्मृति-लोप म्हणजे काय ? स्मृतीलोपाचे वेगवेगळे प्रकार उदाहरणा सहित स्पष्ट करून मेंदूच्या कोणत्या भागातील नसपेशीं मधील दोष त्याच्याशी निगडित असतात ते विशद करा.
- ड) वाचन अक्षमता व लेखन अक्षमता म्हणजे काय ? या भाषा विषयक दोषांशी संबंधित असणारा मेंदूचा सहभाग स्पष्ट करा.

४) कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा. (20)

- अ) स्व-संबंधित परिणाम
- ब) भावस्थितीवर अवलंबून व भावस्थिती-समरूप स्मृती
- क) संकेतन विशेष्य अभ्युपगम
- ड) स्मृति विरूपण
- इ) दीर्घकालीन पोटेन्शियेशन
- फ) कॉरझॉकॉफस् संलक्षण.

[3708] – 202

M.A. Second Semester Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP - 203 : Psychological Testing : Applications
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: i) *All questions are compulsory.*
ii) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) Explain the nature of Cattell's 16.PF test. Which dimensions of behaviour are measured with the help of this test ? Describe any ten factors of this test. State the application of this test in clinical settings.
  - 2) Explain the nature of Passi creativity tests. Which aspects of creativity are measured by this test ? Point out its application in counselling settings.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) Explain the strategy used in development of O'Conner Finger Dexterity Test. How can one examine the consistency among the responses given by the respondent on this test ? Explain its uses for Industrial and Business setting.
  - 2) Explain the concept of neuro-psychological tests. Discuss any two neuro-psychological tests with its clinical applications.
3. Answer **any two** in **250** words each. **20**
  - 1) What are self concept inventories ? Explain the uses of self concept inventories in clinical settings.
  - 2) What is the use of GAT ? Describe and evaluate the test.
  - 3) Explain Taylor Russel Tables and concept of Incremental validity.
  - 4) What is measured by SPM ? State its use in counselling settings.
4. Write short notes on **any four** in **100** words each. **20**
  - 1) Role play.
  - 2) Culture fair test of intelligence.
  - 3) Uses of EPQ-R in clinical settings.
  - 4) Jackson Personality Test.
  - 5) Uses of sentence completion test.
  - 6) TAT.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. कोणतेही एक उत्तर ५०० शब्दांत लिहा.

२०

- A) कैटेलच्या १६ पी एफ चाचणीचे स्वरूप स्पष्ट करून या चाचणीद्वारे वर्तनाच्या कोणत्या घटकांचे मापन केले जाते ते सांगा ? कोणत्याही दहा घटकांचे वर्णन करून या चाचणीचे चिकित्सा मानसशास्त्रातील उपयोग लिहा.
- B) पास्सीच्या सर्जनशीलता चाचणीचे स्वरूप स्पष्ट करा. सर्जनशीलतेच्या कोणत्या घटकांचे मापन या चाचणीद्वारे होते ते सांगा व या चाचणीचे चिकित्सा मानसशास्त्रातील उपयोग लिहा.

२. कोणतेही एक उत्तर ५०० शब्दांत लिहा.

२०

- A) ओकॉनर अंगुलि नैपुण्य चाचणी विकासाची भूमिका विशद करा या चाचणीवरील अनुक्रियात्मक प्रतिक्रियांची स्थिरता कशी तपासता येईल ते सांगा. औद्योगिक व व्यावसायिक क्षेत्रातील या चाचणीचे उपयोग स्पष्ट करा.
- B) चेता मानसशास्त्रीय चाचण्यांची संकल्पना स्पष्ट करून कोणत्याही दोन चेतामानसशास्त्रीय चाचण्यांचे चिकित्सा मानसशास्त्रातील उपयोजनांची चर्चा करा.

३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या, प्रत्येकी २५० शब्दांत.

२०

- A) स्वसंकल्पना चाचण्या म्हणजे काय ? चिकित्सा मानसशास्त्रातील क्षेत्रात 'स्वकल्पना' चाचण्यांचे उपयोग स्पष्ट करा.
- B) GAT चे वर्णन करून तिचे उपयोग सांगा व मुल्यांकन करा.
- C) Taylor Russel तक्यांचे वर्णन करा व वर्धीययार्थ तेची संकल्पना स्पष्ट करा.
- D) SPM कशाचे मापन करते ? तिचे समोपदेशनातील उपयोग लिहा.

४. टीपा लिहा कोणतेही चार, प्रत्येकी १०० शब्दांत.

२०

- A) भूमिका करणे
- B) बुद्धिमत्तेच्या सांस्कृतीक संतुलिन चाचण्या
- C) EPQ-R या चाचणीचे चिकित्सामानसशास्त्रातील उपयोग लिहा
- D) Jackson व्यक्तिमत्व चाचणी
- E) वाक्यपूर्ती चाचण्यांचे उपयोग
- F) TAT.

[3708] – 203

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP – 203 : Research Methodology
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

1. Answer in **500** words (**any one** out of two) : **20**
  - a) Describe between group and within group design in detail.
  - b) Explain various methods of data collection.
2. Answer in **500** words (**any one** out of two) : **20**
  - a) Discuss Quasi-experimental design with relevant examples.
  - b) Discuss various terms and types of factor analysis.
3. Answer each in **250** words (**any two** out of four) : **20**
  - a) Explain factorial design with example.
  - b) State the assumptions of multivariate analysis of variance (MANOVA).
  - c) Describe various types of variables.
  - d) Differentiate psychological and psychophysical scaling methods.
4. Short note in **100** words (**any four**): **20**
  - 1) Random sampling
  - 2) Mix design
  - 3) Likert type scale
  - 4) Discriminant functions analysis
  - 5) Canonical correlation
  - 6) Hypothesis.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण.

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा (कोणतेही एक): २०
- अ) आंतरासमूह व समूहांतर्गत प्रायोगिक आखणींचे सविस्तर वर्णन करा.
- ब) प्रदत्त संकल्पनाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा (कोणतेही एक): २०
- अ) प्रयोगसदृश प्रायोगिक आखणी म्हणजे काय ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ब) घटकविश्लेषणातील विविध संकल्पना व प्रकारांची चर्चा करा.
३. २५० शब्दांत उत्तर लिहा (कोणतेही दोन) : २०
- अ) घटकानुसारी प्रायोगिक आखणी सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ब) बहुपरिवर्त्य प्रचरण विश्लेषणाची गृहितके नमूद करा.
- क) परिवर्तकाच्या विविध प्रकारांचे वर्णन करा.
- ड) मानसशास्त्रीय व मनोभौतिकी पद्धतींमधील भेद विशद करा.
४. १०० शब्दांत टीप लिहा (कोणतेही चार) : २०
- अ) यादृच्छिक नमुना चयन
- ब) मिश्र आखणी
- क) लायकर्ट प्रकार अनुमापनी
- ड) भेदकार्य विश्लेषण
- इ) प्रमाणभूत (विहित) सहसंबंध
- फ) गृहितकृत्य (परिकल्पना).

[3708] – 301

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP-301 : Personality (Compulsory) (2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : 1) All questions are **compulsory**.
2) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) Explain in detail Eysenck's Factor Theory and its application.
  - 2) Critically evaluate Carl Roger's Self Theory of Personality.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Describe person situation interaction, idiographic and nomothetic approaches to study personality.
  - 2) Critically evaluate Freud's theory of Personality.
3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**
  - 1) Define personality. Describe the characteristics of good personality theory.
  - 2) Explain Carl Jung's concepts of introversion and extroversion.
  - 3) Describe Kelly's constructive alternativism.
  - 4) Explain the current issues in experimental research.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
  - 1) Allport's theory of personality
  - 2) Issues in social desirability
  - 3) Abraham Maslow's theory
  - 4) Erik Erikson's theory
  - 5) Existential approach
  - 6) Julian Rotter's expectancy model.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणतेही एक उत्तर ५०० शब्दात लिहा. २०
  - १) आयसाईक यांचा घटक सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करून त्याचे उपयोजन सांगा.
  - २) कार्ल युंग यांच्या व्यक्तिमत्वविषयक स्व-सिद्धांताचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.
२. कोणतेही एक उत्तर ५०० शब्दात लिहा. २०
  - १) व्यक्तिमत्वाचा अभ्यास करण्याचे व्यक्तिसापेक्ष, नियमसापेक्ष व्यक्ति-परिस्थिती आंतराक्रिया दृष्टिकोन वर्णन करा.
  - २) फ्रॉइडच्या व्यक्तिमत्वविषयक सिद्धांताचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.
३. कोणतीही दोन उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा. २०
  - १) व्यक्तिमत्वाची व्याख्या द्या. व्यक्तिमत्वाच्या चांगल्या सिद्धांताची वैशिष्ट्ये सांगा.
  - २) कार्ल युंग यांनी सांगितलेल्या अंतर्मुखता-बहिर्मुखता या संकल्पना स्पष्ट करा.
  - ३) केली यांचा रचनात्मक विकल्पवादाचा सिद्धांत वर्णन करा.
  - ४) प्रायोगिक संशोधनातील सध्याचे मतप्रवाह स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चारवर प्रत्येकी १०० शब्दात टीपा लिहा. २०
  - १) आलपोर्ट यांचा व्यक्तिमत्व सिद्धांत
  - २) सामाजिक अनुसारिते विषयक मुद्दे
  - ३) अब्राहम मॅस्लो यांचा सिद्धांत
  - ४) एरिक एरिकसनस यांचा सिद्धांत
  - ५) अस्तित्ववादी दृष्टिकोन
  - ६) ज्युलियन रॉटर यांचा अपेक्षावस्था सिद्धांत.

[3708] – 302

M.A. (Psychology)(Sem. – III) Examination, 2010
EP 310 : PSYCHOPATHOLOGY – I
Optional (Clinical Psychology)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Note : 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Discuss and critically evaluate the current paradigms in psychopathology.
  - 2) Describe the clinical picture in schizophrenic spectrum disorders.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) What are anxiety disorders ? Discuss the etiological factors in anxiety disorders.
  - 2) What are mood disorders ? Describe the cognitive-behavioural treatments used for mood disorders.
3. Answer **any two** in **250** words : **20**
  - 1) What is meant by multi-axial approach ? Describe the axes of the DSM IV.
  - 2) What are eating disorders ? What are the causal factors in eating disorders ?
  - 3) Describe the symptoms of delusional disorder.
  - 4) What is conversion disorder ? In what ways are the symptoms of conversion disorder different from other somatoform disorders ?
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
  - 1) Psychological factors in asthma.
  - 2) Behavioural assessment.
  - 3) Expressed emotion (EE).
  - 4) Measures to prevent suicide.
  - 5) Dissociative fugue.
  - 6) Narcolepsy.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना:** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : २०
- १) मनोविकृती शास्त्रातील सद्यकालीन दृष्टिकोनांची चर्चा करा व चिकित्सात्मक मूल्यांकन करा.
  - २) छिन्नमनस्कता सदृश विकृतीचे चिकित्सात्मक चित्र स्पष्ट करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : २०
- १) चिंता विकृती म्हणजे काय ? चिंता विकृतीतील कारण मीमांसात्मक घटकांची चर्चा करा.
  - २) भावस्थिती विकृती म्हणजे काय ? भावस्थिती विकृती साठी वापरल्या जाणाऱ्या बोधनात्मक-वर्तनात्मक उपचार पद्धतीचे वर्णन करा.
३. खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सुमारे २५० शब्दांत लिहा : २०
- १) बहुअक्षीय वर्गीकरण पद्धती म्हणजे काय ? डी.एस.एम.IV च्या विविध अक्षांची चर्चा करा.
  - २) क्षुधा विकृती म्हणजे काय ? क्षुधा विकृती मधील कारण मीमांसात्मक घटक कोणते ?
  - ३) विभ्रम विकृतीच्या लक्षणांचे वर्णन करा.
  - ४) रूपांतरण विकृती म्हणजे काय ? इतर मनोकायिक विकृती व रूपांतरण विकृती यांच्या लक्षणातील फरक स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर सुमारे १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- १) दम्यामधील मानसिक घटक
  - २) वर्तनात्मक परीक्षण
  - ३) अभिव्यक्त भावना
  - ४) आत्महत्या प्रतिबंधात्मक मापके
  - ५) वियोजनात्मक पलायन
  - ६) अतिनिद्रासक्ती.

[3708] – 305

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
(Optional) (Industrial Psychology) (2008 Pattern)
EP 321 : Organizational Behaviour

Time: 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.
ii) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Define and explain the nature of Organisation Behaviour. Discuss the development of the various OB models bringing out the characteristic feature of each model.
  - 2) Explain Herzberg's theory of motivation. How would you motivate the employees using the theoretical aspects of this theory ?
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) What do you understand by transactional leadership ? How is it different from transformational and self leadership styles ?
  - 2) Explain in detail the meaning, nature, functions and types of communication.
3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**
  - 1) Elaborate on the emerging trends of organisation behaviour.
  - 2) Explain Feidler's contingency model of leadership.
  - 3) Compare and contrast the VIE model of motivation with Porter and Lawler model of motivation.
  - 4) What is meant by employee counselling ? Explain the process in brief.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- 1) Trompanas' view on organisation culture
- 2) Adam's Equity theory
- 3) Trait theory of leadership
- 4) Organizational sources of stress
- 5) Path goal theory of leadership
- 6) Quality of work life model.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

२०

- १) संघटना वर्तनाची व्याख्या आणि स्वरूप स्पष्ट करा. संघटना वर्तनाविषयीच्या विविध प्रारूपांच्या विकासाची चर्चा करा आणि त्यांची वैशिष्ट्ये विशद करा.
- २) हर्झबर्गचा प्रेरणाविषयक सिद्धांत स्पष्ट करा. या सिद्धांताचा उपयोग करून तुम्ही कर्मचाऱ्यांना कसे प्रेरीत कराल ?

२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा.

२०

- १) आंतरक्रियात्मक नेतृत्वाचा अर्थ काय ? हे नेतृत्व रूपांतरणात्मक नेतृत्वे आणि स्व-नेतृत्व शैलीपेक्षा भिन्न कसे ?
- २) संप्रेषणाचा अर्थ, स्वरूप, कार्ये, आणि प्रकार स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही दोहोंची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तर लिहा. २०

- १) संघटनावर्तनातील उदयोन्मुख प्रवाह स्पष्ट करा.
- २) फीडलर यांचे नेतृत्वविषयक आनुषंगिकता प्रारूप स्पष्ट करा.
- ३) प्रेरणाविषयीच्या पोर्टर –लॅलर प्रारूपाशी (VIE) प्रारूपाची तुलना करा आणि त्यांच्यातील फरक विशद करा.
- ४) कर्मचारी समुपदेशन म्हणजे काय ? समुपदेशन प्रक्रिय थोडक्यात स्पष्ट करा.

४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा. २०

- १) संघटना-संस्कृतीविषयक टोम्पानाजया दृष्टि कोन
- २) अँडामचा 'इक्विटी' सिद्धांत
- ३) नेतृत्वविषयक गुणविशेष सिद्धांत
- ४) ताणाचे संघटनात्मक स्रोत
- ५) नेतृत्वविषय 'पाथ-गोल' सिद्धांत
- ६) क्वालिटी ऑप वर्क लइफ प्रारूप.

[3708] – 401

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP – 401 : MOTIVATION AND EMOTION (Compulsory)
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : 1) All questions are **compulsory**.
2) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Critically analyse the ethological, cognitive and socio-cultural approaches to study motivation and emotion.
  - 2) Explain in detail how the autonomic nervous system and immune system provide a strong physiological base for motivation and emotion. Do you feel that these two systems are interdependent to give this base ? Explain.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Describe the physiological bases of sleep and dream, emphasizing more on the role of reticular activating system.
  - 2) Explain the concept of emotional intelligence. Discuss the components of emotional intelligence.
3. Answer **any two** in **250** words each : **20**
  - 1) Describe the relation between stress and illness.
  - 2) Explain the mechanism of hunger.
  - 3) Describe McClelland's theory of motivation.
  - 4) Explain the concept of depression and discuss its relation to health.
4. Write short notes on **any four** in **100** words each : **20**
  - 1) Shachter's Self-attribution theory
  - 2) Optimism
  - 3) Endocrine system
  - 4) Social attachment
  - 5) Fredrikson's Broaden theory
  - 6) Developmental-interactionistic approach.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणतेही एक उत्तर ५०० शब्दात लिहा : 20
  - 1) प्रेरणा व भावना यांचा अभ्यास करण्याच्या आचारविज्ञानविषयक, बोधनिक आणि सामाजिक-सांस्कृतिक दृष्टिकोनांचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.
  - 2) स्वायत्त नससंस्था आणि प्रतिक्षमता यंत्रणा ह्या प्रेरणा व भावनांसाठी प्रबळ शारीरिक आधार कसा पुरवितात ते सविस्तर स्पष्ट करा. असा आधार पुरवण्यासाठी या दोन यंत्रणा परस्परांवर अवलंबून आहेत असे तुम्हाला वाटते का ? स्पष्ट करा.
2. कोणतेही एक उत्तर ५०० शब्दात लिहा : 20
  - 1) झोप व स्वप्ने यांचा शारीरिक आधार वर्णन करा. जालमय उद्दीपन यंत्रणेच्या भूमिकेबाबत अधिक स्पष्टीकरण द्या.
  - 2) भावनिक बुद्धिमत्तेची संकल्पना स्पष्ट करा. भावनिक बुद्धिमत्तेतील घटकांची चर्चा करा.
3. कोणतेही दोन उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दात लिहा : 20
  - 1) ताण न आजारपण यातील संबंध वर्णन करा.
  - 2) भूकेची यंत्रणा स्पष्ट करा.
  - 3) मॅक्लेलॅंड यांचा प्रेरणविषयक सिद्धांत वर्णन करा.
  - 4) अवसादांची संकल्पना स्पष्ट करा आणि अवसाद व आरोग्य यांच्यातील संबंधाची चर्चा करा.
4. कोणत्याही चार वर प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा : 20
  - 1) शॅक्टर यांचा सेल्फ अँट्रीब्यूशन सिद्धांत
  - 2) आशावाद
  - 3) अंतःस्त्रावी यंत्रणा
  - 4) सामाजिक आसक्ति
  - 5) फ्रेडरिकसन-ब्रॉडन सिद्धांत
  - 6) वैकासिक-आंतरिकीया दृष्टिकोन.

[3708] – 406

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
(Optional) Counselling Psychology
EP – 430 : Guidance and Career Counselling
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : 1) All questions are **compulsory**.
2) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words each : **20**
  - 1) Define career counselling. Explain in detail the stages with suitable examples.
  - 2) Explain in detail Super's theory of Career Development.
2. Answer **any one** in **500** words each : **20**
  - 1) Discuss in detail individual and group counselling with suitable examples.
  - 2) Explain the nature of career counselling and discuss how is it related to the process of human development.
3. Answer **any two** in **250** words each : **20**
  - 1) Explain "understanding the nature of work" stage of career counselling. Explain your role as a counsellor and state which activities you involve in that stage.
  - 2) Evaluate and explain Holland's theory of vocational personality development.
  - 3) Describe career counselling at secondary school level.
  - 4) Explain techniques for career planning and decision making.
4. Write short notes on **any four** in **100** words each : **20**
  - 1) Women and potential development
  - 2) Life span and life space
  - 3) Future direction in career counselling
  - 4) Dual career couples and potential development
  - 5) Career counselling at higher education level
  - 6) Career counselling in non-school settings.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 ii) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा : **20**
  - 1) करिअर समुपदेशनाची व्याख्या द्या. त्यातील अवस्था सोदाहरण स्पष्ट करा.
  - 2) सुपर यांचा करिअर विकासविषयक सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा : **20**
  - 1) व्यक्तिगत व सामूहिक समुपदेशनाची सविस्तर चर्चा करा.
  - 2) करिअर समुपदेशनाचे स्वरूप स्पष्ट करून मानवी विकासाच्या प्रक्रियेशी ते कसे संबंधित आहे ते स्पष्ट करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे **250** शब्दात लिहा : **20**
  - 1) करिअर समुपदेशनातील कामाचे स्वरूप समजावून घेणे ही अवस्था स्पष्ट करा. या अवस्थेत करिअर समुपदेशक म्हणून त्या अवस्थेत तुम्ही कोणती कार्ये कराल ?
  - 2) हॉलंड यांचा व्यावसायिक व्यक्तिमत्त्व विकासाचा सिद्धांत स्पष्ट करून त्याचे मूल्यमापन करा.
  - 3) माध्यमिक शाळा पातळीवरील करिअर समुपदेशनाचे वर्णन करा.
  - 4) करिअर नियोजन व निर्णय प्रक्रियेची तंत्रे स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारवर प्रत्येकी **100** शब्दात टीपा लिहा : **20**
  - 1) स्त्रिया व विभव विकास (क्षमता विकास)
  - 2) लाईफ स्पॅन व लाईफ स्पेस
  - 3) करिअर समुपदेशनातील भविष्यकालीन दिशा
  - 4) ड्युएल करिअर जोडपी आणि विभव विकास
  - 5) उच्च शिक्षण पातळीवरील करिअर समुपदेशन
  - 6) शाळा-बाह्य परिस्थितीतील करिअर समुपदेशन.

[3708] – 5

M.A. (Part – II) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP 501 : Personality, Motivation and Emotion
(New Course)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) Attempt **all** questions.*

*ii) Marks for **each** question are indicated on the **right** side of **each** question.*

1. Answer **any ten** of the following in **20** words **each** : **20**
- a) What is a trait ?
  - b) What is meant by dynamic lattice ?
  - c) What according to Frankl is existential anxiety ?
  - d) List two problems in personality measurement.
  - e) State the five states of consciousness as given in Indian thought.
  - f) State the purpose served by emotions in the functioning of human behaviour.
  - g) What is bio-feedback ?
  - h) Mention the feeding centre in mammals.
  - i) State the hormones related to anger and fear.
  - j) What is Type - A personality ?
  - k) What does James-Lange theory propose ?
  - l) Which is the fundamental idea in Schachter's self-attribution theory ?
  - m) State the need-press model.

P.T.O.

2. Answer **any two** of the following in **50** words **each**. **10**
- a) Describe in brief Buddha's views on personality.
  - b) What are self-report inventories used for personality assessment ? Give one example.
  - c) State different ways of classifying emotions.
  - d) State the functions of ARAS.
3. Write on **any two** of the following in **150** words each. **20**
- a) Explain the five factor model of personality.
  - b) Discuss the contribution made by Patanjali Yoga-sutra to the understanding of self.
  - c) Explain the developmental and interactionistic view of motivation and emotion.
  - d) Evaluate two theories of dream analysis.
4. Answer **any two** of the following in **500** words each. **30**
- a) Explain and evaluate Kelly's theory of personality.
  - b) Describe various autonomic measures of emotion.
  - c) What is emotional intelligence ? Discuss various models of emotional intelligence.
  - d) Evaluate critically Lazarus' theory of emotions with schematic representation.
-

[3708] – 13

M.A. (Part – II) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP 541 : Human Relations and Organizational Development

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

***N.B :** i) Attempt **all** the **four** questions.
ii) Marks for **each** question are indicated at the **right** side of **each** question.*

1. Answer **any ten** questions of the following, **each** in about **20** words. **20**
- a) Draw a neat diagram of organizational iceberg.
  - b) Give two important assumptions about people as individuals for organizational development.
  - c) Enumerate four positive outcomes of conflict.
  - d) Enumerate the types of power.
  - e) Draw a neat diagram of model of communication in organizational context.
  - f) Enumerate four diagnostic methods of managing organizational development.
  - g) Illustrate the positions of conflict management styles with reference to own and others concern.
  - h) Give four bases of power.
  - i) Define transactional leadership.
  - j) State the types of theories of leadership.
  - k) Define organizational development.
  - l) Draw a neat diagram of four main communication network patterns in teams.
  - m) Define job satisfaction.

P.T.O.

2. Answer **any two** of the following, **each** in about **50** words. **10**
- a) What is role negotiation technique ?
  - b) Differentiate between efficient and effective leadership.
  - c) Evaluate team building as an intervention technique.
  - d) Explain the use of exit interview as a method of measuring morale.
3. Answer **any two** of the following, **each** in about **150** words. **20**
- a) Discuss any two models of organizational change.
  - b) What are the managerial dimensions of data collection ?
  - c) Discuss the role of conflict management of organizational development.
  - d) Discuss the underlying values and assumptions of organizational development.
4. Answer **any two** of the following, **each** in about **500** words. **30**
- a) Discuss the various problems of research on organizational development.
Give its importance and support your answer with suitable examples.
  - b) Discuss the importance of communication in organizational development.
Explain the effectiveness of various verbal and non-verbal communication strategies.
  - c) Discuss various forces of change and strategies for implementing change.
  - d) Discuss and critically evaluate the laboratory training approach and its contribution to organizational development.
-

[3708] – 4

M.A. (Part – I) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP – 404 : Research Methodology
(New Course)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : i) Attempt **all** questions according to the options given in **each** question.

ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.

iii) **Draw** diagrams **wherever** necessary.

1. Answer the following in about **20** words **each** (**any ten**) :

20

- a) State the criteria of a good problem.
- b) What is meant by selection bias in sampling ?
- c) State two advantages of Likert scale.
- d) What are the steps in writing research report ?
- e) State the criteria for classifying experimental designs.
- f) What does canonical correlation analysis mean ?
- g) State the basic terms in factor analysis.
- h) What do surveys study ?
- i) State the types of non-probability sampling.
- j) What is meant by semantic differential scale ?
- k) Define experimental design.
- l) What is quasi-experimental design ?
- m) Give an example of the APA style of writing a reference in a research paper.

P.T.O.

2. Answer the following in about **50** words **each (any two)** : **10**
- a) What are the similarities and difference between quota sampling and proportionate Random sampling ?
  - b) What are the Thurstonian type scale ?
  - c) In what ways does a multi-group design with single independent variable differ from factorial design ?
  - d) Why is it necessary to use a pretest in the nonequivalent control group design ?
3. Answer the following in about **150** words **each (any two)** : **20**
- a) Discuss the ethical issues in psychological research.
  - b) Define variance. Describe the sources of variance that hamper the internal validity of research findings.
  - c) Explain with illustrations mixed designs.
  - d) Explain Low laboratory experiments and experiments in natural settings differ in control, external validity, goals and consequences.
4. Answer the following in about **500** words **each (any two)** : **30**
- a) Differentiate between psychological and psychophysical scaling. Explain direct scaling methods.
  - b) Explain the characteristics of multivariate data analysis. Discuss the second order and higher order factoring.
  - c) Critically evaluate the computer applications in research. What precautions should be taken while using computers in research ?
  - d) What is the purpose of writing research report ? Describe with illustrations the structure of research report.

[3708] – 403

M.A. (Semester – IV) Examination 2010
PSYCHOLOGY
Optional (Clinical Psychology)
EP : 411 – Psychotherapies

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*Note : i) All questions are **compulsory**.
ii) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Explain fully the concepts of TA and its therapeutic usage.
  - 2) What is behavior therapy ? Discuss the different assumptions of behavior therapy.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Explain marital and family therapies in the context of marital discord.
  - 2) Explain various therapies for mentally challenged.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
  - 1) What are the basic skills needed for psychotherapeutic procedures ?
  - 2) Describe systematic desensitization as a therapy.
  - 3) Discuss the applications of cognitive therapy in clinical context.
  - 4) Compare and contrast psychotherapy and counselling.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
  - 1) Constructive therapies
  - 2) Thought stopping
  - 3) Contingency Management
  - 4) Irrational beliefs
  - 5) Psycho analysis
  - 6) Story analysis in TAT.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : २०
  - १) विनिमय विश्लेषणाची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करून त्याचे चिकित्सात्मक उपयोग स्पष्ट करा.
  - २) वर्तनीक उपचारपद्धती म्हणजे काय ? वर्तनीक उपचार पद्धतीची विविध गृहीतके स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : २०
  - १) वैवाहीक कलह। असमायोजन संबंधित वैवाहीक व कुटुंब उपचारपद्धती स्पष्ट करा.
  - २) मानसीकदृष्ट्या आव्हानात्मक साठीच्या विविध उपचार पद्धती स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सुमारे २५० शब्दात लिहा : २०
  - १) मनोउपचारात्मक पद्धतींमध्ये आवश्यक असणाऱ्या मुलभूत कौशल्यांचे वर्णन करा.
  - २) पद्धतशीर आवेदनशीलतेचे एक उपचारपद्धती म्हणुन वर्णन करा.
  - ३) बोधनीक उपचार पद्धतीचे उपयोजन स्पष्ट करा.
  - ४) मानसिक उपचार पद्धती आणि समुपदेशन याविषयी तुलना करून भेद स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर सुमारे १०० शब्दात टीपा लिहा : २०
  - १) रचनात्मक उपचार पद्धती
  - २) विचार-खंडन
  - ३) आनुषांगिकता नियोजन
  - ४) अताकीक विचार
  - ५) मनोविश्लेषण
  - ६) TAT मधील कथा लेखन.

[3708] – 407

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
Optional (Counselling Psychology)
EP – 431 : Areas of Counselling

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : 1) All questions are **compulsory**.
2) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) Discuss the treatment and education of ADHD children.
  - 2) Discuss the characteristics and clinical types of mentally challenged children.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) Discuss the pre-retirement and retirement counselling .
  - 2) Explain in detail counselling for HIV/AIDS patients.
3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**
  - 1) Explain the criteria of ADHD prescribed by APA.
  - 2) Explain the essentials of pre-marital counselling.
  - 3) Describe the process of pre-test and post-test counselling for HIV/AIDS patients.
  - 4) Explain the important of counselling at work place.
4. Write a short notes on **any four** in **100** words **each**. **20**
  - 1) Types of slow learners
  - 2) Counselling for women
  - 3) Counselling for terminally ill-patients
  - 4) Sports anxiety
  - 5) Causes of ADHD
  - 6) Para-suicides.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा. **20**
  - 1) ADHD बालकांचे शिक्षण व उपचार यांची चर्चा करा.
  - 2) मानसिकदृष्ट्या अव्हानात्मक बालकांची वैशिष्ट्ये व चिकित्सात्मक प्रकार यांची चर्चा करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा. **20**
  - 1) निवृत्तीपूर्व व निवृत्ती नंतरच्या समुपदेशनाची चर्चा करा.
  - 2) HIV/AIDS च्या रूग्णांचे समुपदेशन सविस्तर स्पष्ट करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दात लिहा. **20**
  - 1) APA ने निर्धारित केलेले ADHD चे निकष सांगा.
  - 2) विवाह-पूर्व समुपदेशनाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
  - 3) HIV/AIDS रूग्णांसाठीची पूर्वचाचणी व पश्चातचाचणी समुपदेशन प्रक्रिया वर्णन करा.
  - 4) कामाच्या ठिकाणच्या समुपदेशनाचे महत्व स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी **100** शब्दात टीपा लिहा. **20**
  - 1) स्लो लर्नर्सचे प्रकार
  - 2) स्त्रियांसाठीचे समुपदेशन
  - 3) आजाराच्या अखेरच्या अवस्थेतील रूग्णांचे समुपदेशन
  - 4) क्रिडा-चिंता
  - 5) ADHD ची कारणे
  - 6) पॅरा-सुसाईडस्.

[3708] – 6

M.A. (Part – II) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP-520 : Basics of Educational Psychology

Time : 3 Hours

Marks : 80

***N.B. :** Attempt **all** questions. Marks for **each** question is given on the **right** side.*

1. Answer **any ten** out of the following in about **20** words **each**. **20**
  - a) Define self concept.
  - b) Differentiate between drop out and wastage.
  - c) Enumerate any four characteristics of students centered teaching.
  - d) Enumerate four cautions in intelligence testing.
  - e) Enumerate the criteria of teacher effectiveness.
  - f) Define non-referred testing.
  - g) What is underachievement ?
  - h) Give four limitation of standardized test.
  - i) Enumerate four most extensive studied dimensions of parent child relations.
  - j) Enumerate four important variable deciding age of child entering in primary school.
  - k) Give any two disadvantages of programmed learning.
  - l) Define Intrinsic Motivation in learning situation.
  - m) What is social adaptation ?
2. **Any two** of the following **each** in above **50** words. **10**
  - a) Discuss the nature impact of teachers on academic achievements of students.
  - b) Explain the importance of teacher-students interaction in the learning process.
  - c) What are advantages of teacher made tests ?
  - d) Give various types of intelligence test with suitable examples.

P.T.O.

3. **Any two** of the following in about **250** words. **20**

- 1) Explain briefly how teacher expectations affect student's classroom achievement. Support your answer with relevant research studies.
- 2) What are the limitations of standardized test for evaluating achievement ?
- 3) Explain how organizational climate influences the learning process.
- 4) Discuss the significance of the problem of medium of instructions with special reference to India.

4. **Any two** of the following in **500** words **each**. **30**

- a) Describe how achievement motivation of students can be enhanced. Explain the relationship between achievement motivation and academic achievement.
- b) Explain the types of teacher made tests discuss the merits and demerits of teacher made tests.
- c) Discuss and critically evaluate the scenario of education of a girl child in India by supporting your answer with factual data.
- d) Critically evaluate the Guilford's theory of intelligence.

_____

[3708] – 10

M.A. (Part II) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP-551 : Career and Personal Counselling (85 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : 1) Attempt **all** the questions.*

*2) Marks for **each** question are indicated on the right side of question.*

1. Answer **any ten** of the following in **20** words **each** : **20**
- a) Define career.
  - b) Define mental retardation.
  - c) State two objectives of career counselling for minority.
  - d) Define vocational rehabilitation.
  - e) What is meant by burnout ?
  - f) Give full forms of HIV and AIDS.
  - g) Define ADHD.
  - h) What are self-help groups ?
  - i) State the types of physical handicap.
  - j) Define team-cohesion.
  - k) What is academic under-achievement ?
  - l) What is multi-cultural counselling ?
  - m) What is sport anxiety ?
2. Answer **any two** of the following in **50** words **each** : **10**
- a) Explain how career counselling is important at secondary school level.
  - b) State the steps in crisis intervention.
  - c) Explain the concept of occupational stress.
  - d) Describe the types of learning disabilities.

P.T.O.

3. Answer **any two** of the following in **150** words **each** : **20**

- Discuss the problems of physical handicap.
- What are soft skills ? Explain how soft-skills can be developed ?
- Discuss ethical issues in career counselling.
- Discuss group guidance activities with example.

4. Answer **any two** of the following in **500** words **each**. **30**

- Explain how premarital counselling is important for effective marital adjustment.
- Discuss and critically evaluate Holland's theory of career development.
- Describe pre-test and post-test counselling for HIV/AIDS victims.
- Explain the areas where counselling is needed for sports person.

मराठी रूपांतर

- सुचना :** i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **20** शब्दात लिहा. **20**

- 'करिअर' ची व्याख्या द्या.
- मतिमंदत्वाची व्याख्या द्या.
- अल्पसंख्यांतांसाठी केल्या जाणाऱ्या करिअर समुपदेशनाची दोन उद्दीष्टे सांगा.
- व्यावसायिक पुनर्वसनाची व्याख्या द्या.
- बर्नआऊटची व्याख्या सांगा.
- HIV आणि AIDS या शब्दांचे पूर्ण रूप सांगा.
- ADHD ची व्याख्या सांगा.
- स्व-मदत गट म्हणजे काय ?
- शारीरिक अपंगत्वाचे प्रकार सांगा.

- j) समूह संस्कृतीची व्याख्या द्या.
- k) शैक्षणिक व्यून-संपादन म्हणजे काय ?
- l) बहु-सांस्कृतिक समुपदेशन म्हणजे काय ?
- m) क्रिडा-चिंता म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दात लिहा : **10**
- a) माध्यमिक शालेय पातळीवर करिअर समुपदेशन कसे महत्वाचे असते ते स्पष्ट करा.
  - b) आपद्काळीन आंतरनिरसनातील अवस्थांची नावे सांगा व अवस्था स्पष्ट करा.
  - c) व्यावसायिक ताणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - d) अध्ययन अक्षमतेचे प्रकार वर्णन करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **150** शब्दात लिहा : **20**
- a) शारिरिकदृष्ट्या अपंग व्यक्तींच्या समस्यांची चर्चा करा.
  - b) 'सॉफ्ट स्किल्स' म्हणजे काय ? सॉफ्ट स्किल्सचा विकास कसा होतो ते स्पष्ट करा.
  - c) करिअर समुपदेशनातील नैतिक मुद्द्यांची चर्चा करा.
  - d) समूह मार्गदर्शन क्रियांची सोदाहरण चर्चा करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **500** शब्दात लिहा : **30**
- a) परिणामकारक वैवाहिक समायोजनासाठी विवाहपूर्व समुपदेशन कसे महत्वाचे असते ते स्पष्ट करा.
  - b) करिअर विकासाबाबतची हॉलंड यांच्या सिध्दांताचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.
  - c) HIV आणि AIDS च्या रूग्णांसाठी केल्या जाणाऱ्या पूर्व-चाचणी व उत्तर-चाचणी समुपदेशनाचे वर्णन करा.
  - d) खेळाडूना कोणकोणत्या क्षेत्रांमध्ये समुपदेशनाची आवश्यकता असते ते स्पष्ट करा.

[3708] – 12

M.A. (Part – II) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP : 531 : Psychodiagnostics and Psychotherapy
(New Course)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

***N.B. :** i) Attempt **all** the **four** questions.
ii) Marks for **each** question are given on the right side of **each** question.*

1. Answer **any ten** of the following in about **20** words **each** : **20**
- 1) What is PRT ?
  - 2) What is striving for superiority ?
  - 3) What is healing ?
  - 4) What is vipassana ?
  - 5) What is TAT ?
  - 6) What is mental illness ?
  - 7) What is existential therapy ?
  - 8) What is constructive therapy ?
  - 9) What is social interest ?
  - 10) What is inferiority complex ?
  - 11) What is reiki ?
  - 12) What is contingency management ?
  - 13) What is REBT ?
2. Answer **any two** of the following in about **50** words **each** : **10**
- 1) Explain psychodrama as therapy.
  - 2) Explain neuropsychological assessment.
  - 3) Describe Sullivan's concept of dynamism.
  - 4) What is the current status of psychodiagnostic procedures ?

P.T.O.

3. Answer **any two** of the following in about **150** words **each** : **20**

- 1) Discuss play and release therapy.
- 2) Explain Freud's theory of anxiety and three stage model of mental illness.
- 3) Discuss CPI as a tool of diagnosis.
- 4) Discuss Dollard and Miller's learning theory of abnormality.

4. Answer **any two** of the following in about **500** words **each** : **30**

- 1) Discuss T.A. as a therapy.
  - 2) Discuss assertiveness training.
  - 3) What is yoga ? Explain eight stages of yoga.
  - 4) What is stress ? Discuss transactional model of stress.
-

[3708] – 304

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PSYCHOLOGY (Optional) (Industrial Psychology)
EP-320 : Personnel Psychology (2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.
ii) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) Give the definition of personnel psychology. Describe the different functions of personnel psychology.
  - 2) Explain the concept of recruitment planning. Discuss the different methods of recruitment in detail.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) What is job analysis ? Describe the various methods of job analysis.
  - 2) What is performance appraisal ? Explain the benefits and limitations of performance appraisal.
3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**
  - 1) Explain psychological tests, references, assessment centres and selection methods.
  - 2) Describe the objectives and development of performance appraisal system.
  - 3) Explain non-analytical methods of job evaluation.
  - 4) Explain the current practices and emerging trends in personnel psychology.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each**. **20**
  - 1) Utility theory
  - 2) Importance of job analysis
  - 3) Employment profile
  - 4) Interview technique for selection
  - 5) 360 Degree Appraisal System
  - 6) Communicating appraisal results.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : 20
  - १) कर्मचारी मानसशास्त्राची व्याख्या लिहा. कर्मचारी मानसशास्त्राच्या विविध कार्यांचे वर्णन करा.
  - २) भरती (recruitment) नियोजनाची संकल्पना स्पष्ट करा. भरतीच्या विविध पद्धतींची सविस्तर चर्चा करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : 20
  - १) कार्य-विश्लेषण म्हणजे काय ? कार्य विश्लेषणाच्या विविध पद्धतींचे वर्णन करा.
  - २) कार्य-निर्धारण म्हणजे काय ? कार्य निर्धारणाचे फायदे आणि मर्यादा स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा. 20
  - १) मानसशास्त्रीय चाचण्या, संदर्भ, गुणमापन केंद्र आणि निवडपद्धती स्पष्ट करा.
  - २) कार्य-निर्धारण संरचनेची उद्दिष्ट्ये आणि विकास वर्णन करा.
  - ३) कार्य-मूल्यमापनांच्या अ-विश्लेषणात्मक पद्धती स्पष्ट करा.
  - ४) कर्मचारी मानसशास्त्रातील सद्यकालीन पद्धती आणि उदयोन्मुख प्रवाह स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा. 20
  - १) उपयुक्तता सिद्धांत
  - २) कार्य-विश्लेषणाचे महत्त्व
  - ३) सेवायोजन रेखाचित्र
  - ४) कर्मचारी-निवडीसाठी मुलाखत तंत्र
  - ५) ३६० अंश निर्धारण प्रणाली
  - ६) निर्धारण-फलितांचे प्रेषण.

[3708] – 306

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
EP-330 : Counselling Process (2008 Pattern)
(Optional) (Counselling Psychology)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B.: i) All questions are **compulsory**.
ii) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words each. (20)
  - a) Define counselling and explain with examples how various forms of written communication are used in counselling process.
  - b) Discuss the core conditions of counselling.
2. Answer **any one** in **500** words each. (20)
  - a) Describe various standardized techniques used for diagnosis in counselling.
  - b) Discuss various ethical guidelines for counsellors.
3. Answer **any two** in **250** words each. (20)
  - a) Describe traditional activities of counsellors.
  - b) Explain the process of goal setting in counselling.
  - c) What is “in-depth exploration” stage of counselling ? Explain .
  - d) State the components of effective assessment and explain the guidelines for human assessment.
4. Write short notes on **any four** in **100** words each. (20)
  - a) Counselling goals
  - b) Work settings for counsellors
  - c) Role playing
  - d) Termination stage of counselling
  - e) Inter-disciplinary implications of human assessment
  - f) Questionnaire as a technique of human assessment.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी .

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
  - a) समुपदेशनाची व्याख्या द्या. समुपदेशन प्रक्रियेमध्ये लेखी संप्रेषणाची विविध रूपे कशी वापरली जातात ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
  - b) समुपदेशनासाठी अत्यावश्यक असणाऱ्या अटींची चर्चा करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. (20)
  - a) समुपदेशनात निदान करण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या विविध प्रमाणित तंत्रांचे वर्णन करा.
  - b) समुपदेशकाने पाळावयाच्या नैतिक मार्गदर्शक तत्वांची चर्चा करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दात उत्तरे लिहा. (20)
  - a) समुपदेशकाच्या पारंपारिक कार्याचे वर्णन करा.
  - b) समुपदेशनातील ध्येय- निश्चितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
  - c) समुपदेशनातील सखोल-शोधन अवस्था म्हणजे काय ? स्पष्ट करा .
  - d) परिणामकारक गुणमापनाचे घटक सांगून मानवी गुणमापनाची मार्गदर्शक तत्त्वे स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारवर प्रत्येकी १०० शब्दात टीपा लिहा : (20)
  - a) समुपदेशनातील ध्येये
  - b) समुपदेशकांसाठीच्या कार्य - परिस्थिती
  - c) भूमिका वठविणे
  - d) समुपदेशनातील अंतिम अवस्था
  - e) मानवी गुणमापनाचे आंतरविद्याशाखीय उपयोजन
  - f) प्रश्नावली पद्धत : मानवी गुणमापनाचे तंत्र

[3708] – 307

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
(2008 Pattern)
Optional (Counselling Psychology)
EP-331 Counselling Skills and Approaches

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words each. **20**
  - 1) What are Counselling skills ? Illustrate any five counselling skills.
  - 2) Discuss various techniques of empowering mind.
2. Answer **any one** in **500** words each. **20**
  - 1) Explain the basic assumptions of Rational-Emotive Behaviour therapy with suitable examples.
  - 2) Discuss various psychoanalytical techniques used in counselling.
3. Answer **any two** in **250** words each. **20**
  - 1) Describe the process of understanding your own mind.
  - 2) Explain how bodily communication skills are useful in showing that you are listening.
  - 3) Explain four techniques of behaviour therapy.
  - 4) Explain ego-states in transactional analysis.
4. Write short notes on **any four** in **100** words each. **20**
  - 1) Dimensions of Verbal Communication
  - 2) The three-stage helping process model
  - 3) Paraphrasing skills
  - 4) Brief theories
  - 5) Reality therapy
  - 6) Multimodal therapy.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा: 20
  - 1) समुपदेशन कौशल्ये म्हणजे काय ? कोणतीही पाच समुपदेशन कौशल्ये सोदाहरण स्पष्ट करा.
  - 2) मनाचे सबलीकरण करण्याच्या विविध तंत्रांची चर्चा करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : 20
  - 1) तर्कसंगत-भावनिक वर्तन उपचार पद्धतीची मूळभूत गृहीततत्वे सोदाहरण स्पष्ट करा.
  - 2) समुपदेशनात वापरल्या जाणाऱ्या विविध मनोविश्लेषणात्मक तंत्रांची चर्चा करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर २५० शब्दांत लिहा : 20
  - 1) स्वतःचे मन जाणून घेण्याच्या प्रक्रियेचे वर्णन करा.
  - 2) तुम्ही ऐकत आहात हे दाखविण्यासाठी शरीरिक संप्रेषण कौशल्ये कशी वापरता येतात ते स्पष्ट करा.
  - 3) वर्तन उपचार पद्धतीची चार तंत्रे स्पष्ट करा.
  - 4) आंतरक्रियांच्या विश्लेषणातील अटमूच्या अवस्था स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टिपा लिहा : 20
  - 1) शाब्दिक संप्रेषणाचे पैलू
  - 2) मदत करण्याच्या प्रक्रियेचे तीन अवस्थांचे प्रारूप
  - 3) पॅराफ्रेजिंग कौशल्य
  - 4) संक्षिप्त उपचार पद्धती
  - 5) वास्तवतावादी उपचार पद्धती
  - 6) बहुआयामी उपचार पद्धती

[3708] – 402

M.A. (Psychology) Semester – IV Examination, 2010
Optional (Clinical Psychology)
EP – 410 : PSYCHOPATHOLOGY – II

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*Note : i) All questions are **compulsory**.
ii) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Describe the clinical picture in the abuse of depressants, stimulants and hallucinogens.
  - 2) What are sexual variants ? Describe the symptoms and etiology of the paraphilias.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) How are childhood disorders classified ? Describe the psychological treatments of childhood disorders.
  - 2) What are stress disorders ? How are they treated ?
3. Answer **any two** in **250** words : **20**
  - 1) What is antisocial personality disorder ? Discuss the biological and psychological causal factors in this disorder.
  - 2) What are some of the physiological and psychological symptoms caused by brain tumors ?
  - 3) What are the causes of ADHD ?
  - 4) What are adjustment disorders ? How are they different from acute stress disorder ?
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
  - 1) Incidence and prevalence of learning disabilities.
  - 2) Clinical picture in Borderline Personality Disorder.
  - 3) Sex-reassignment therapy.
  - 4) Relapse prevention programs in substance abuse disorder.
  - 5) Female orgasmic disorder.
  - 6) Trichotillomania.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना:** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे.

1. खालीलपैकी एक प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : 20
  - 1) खिन्नता कारके, उत्तेजके व संवेदन भ्रम कारके यांच्या व्यसनाधीनतेच्या चिकित्सात्मक चित्राचे वर्णन करा.
  - 2) काम विपथन म्हणजे काय ? अपकामुकतेच्या विविध प्रकारांच्या लक्षणांची व कारणांची चर्चा करा.
2. खालीलपैकी एक प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : 20
  - 1) बालवयीन विकृतींचे वर्गीकरण कसे केले जाते ? बालवयीन विकृतींसाठी वापरल्या जाणाऱ्या मानसोपचारांचे वर्णन करा.
  - 2) तणाव विकृती म्हणजे काय ? तणाव विकृतींवर उपचार कसे केले जातात ?
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सुमारे २५० शब्दांत लिहा : 20
  - 1) समाजविघातक व्यक्तिमत्व विकृती म्हणजे काय ? या विकृतीमधील जैविक व मानसिक कारणांची चर्चा करा.
  - 2) मेंदूतील गाठीमुळे उद्भवणारी शारीरिक व मानसिक लक्षणे कोणती ?
  - 3) अवधान त्रुटिपूरकतेची कारणे कोणती ?
  - 4) समायोजन विकृती म्हणजे काय ? तीव्र तणावजन्य विकृती व समायोजन विकृती यांमधील फरक स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चार वर सुमारे १०० शब्दांत टीपा लिहा : 20
  - 1) अध्ययन अक्षमता विकृतीचे प्रमाण व विकृती दर
  - 2) सीमावर्ती व्यक्तिमत्व विकृतीचे चिकित्सात्मक चित्र
  - 3) लिंग परिवर्तन उपचार पद्धती
  - 4) मादक द्रव्य विकृती पुनरोद्भव प्रतिबंधक कार्यक्रम
  - 5) स्त्री रति निष्पत्ती विकृती
  - 6) केशोच्छेदी उन्माद.

[3708] – 404

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PSYCHOLOGY
(Optional) (Industrial Psychology) (2008 Pattern)
EP 420 : Human Resource Management

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: i) **All** questions are **compulsory**.
ii) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) What is personnel training ? Explain the different methods of training.
  - 2) Explain talent management. Describe the concept of buying, borrowing and building talent in detail.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Define Human Resource Development (HRD). Describe in detail the HRD challenges in Global and Indian scenario.
  - 2) Define knowledge management. Explain knowledge management architecture in detail.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
  - 1) Explain knowledge management deficits in detail.
  - 2) What is job satisfaction ? Explain causes and consequences of job satisfaction.
  - 3) What is the significance of assessing training needs ? Describe the methods of evaluating training programme.
  - 4) Explain how Human Resource Development can be used for improving corporate excellence.
4. Write short note on **any four** in **100** words **each** : **20**
  - 1) Need for knowledge management
  - 2) Attitude and job satisfaction
  - 3) Apprenticeship
  - 4) Equal employment opportunities
  - 5) Functions of HRD
  - 6) In-basket training.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
  - १) कर्मचारी प्रशिक्षण म्हणजे काय ? प्रशिक्षणाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
  - २) विशेष क्षमता व्यवस्थापन स्पष्ट करा. विशेष क्षमतेची खरेदी, उधारी आणि विकसन या संकल्पनांचे वर्णन करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
  - १) मानवी संसाधन विकसनाची व्याख्या लिहा. जागतिक आणि भारतीय संदर्भात मानवी संसाधन विकसनातील आव्हाने सविस्तर वर्णन करा.
  - २) ज्ञान व्यवस्थापनाची व्याख्या लिहा ज्ञान-व्यवस्थापन आर्कीटेक्चर सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
  - १) ज्ञान-व्यवस्थापनातील उणीवा सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
  - २) कार्य-समाधान म्हणजे काय ? कार्य-समाधानाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.
  - ३) प्रशिक्षण गरजांचे गुण मापन करण्याचे महत्त्व काय आहे ? प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे मूल्यांकन करण्याच्या पद्धतींची चर्चा करा.
  - ४) कॉर्पोरेट 'एक्सलन्स' साठी मानव संसाधन विकसनाचा कसा उपयोग करना येईल ते स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
  - १) ज्ञान-व्यवस्थापनाची गरज
  - २) अभिवृत्ती आणि कार्य समाधान
  - ३) 'अॅप्रेंटिसशिप'
  - ४) समान सेवायोजन संधी
  - ५) मानवी संसाधन विकसनाची कार्ये
  - ६) 'टोपलीतील समस्या' प्रशिक्षण.

[3708] – 8

M.A. (Part – II) Examination, 2010
PSYCHOLOGY (New Course)
EP – 540 : Personnel Psychology

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : i) Attempt **all** questions.
ii) Marks for **each** question are indicated on the **right** side.*

1. Answer in **20** words each **any ten** : **20**

- a) State two advantages of diary methods of job analysis.
- b) Give two uses of job analysis.
- c) What are two strengths of non-analytical methods of job evaluation ?
- d) Name two limitations of interview method of personnel selection.
- e) What is mating theory of recruitment ?
- f) Give the two names of interest inventories used in employee selection.
- g) State an advantage of multiple cut-off model in making selection decision.
- h) Name two methods of off-the-job training.
  - i) Define performance appraisal.
  - j) What is bounded rationality ?
- k) Name four sources of job stress.
  - l) What is group think ?
- m) Give two methods of coping with job stress.

2. Answer **any two** in **50** words **each** : **10**

- a) Explain the uses of psychometric tests in personnel selection.
- b) State the criteria of managerial success.
- c) Evaluate the process of group decision making.
- d) Describe the consequences of job stress.

P.T.O.

3. Answer **any two** in **150** words **each** : **20**

- a) What is job analysis ? Describe and evaluate the interview and questionnaire methods of job analysis.
- b) What are the uses of job evaluation ? How would you install job evaluation system in an organization ?
- c) Describe the steps and assumptions of classical theory of decision-making.
- d) Discuss the role of organizations in reducing the job stress.

4. Answer **any two** in **500** words **each** : **30**

- a) Discuss the system view of personnel psychology with its relevance in the Indian context.
- b) Why is performance appraisal necessary in organization ? Discuss the different methods of performance appraisal.
- c) Justify the identification of training needs and discuss the different methods of training.
- d) Explain the concepts of selection ratio, and the base rate, and describe the multiple hurdle model of making selection decisions.

[3708] – 9

M.A. (Part – II) Examination, 2010
PSYCHOLOGY (85 Pattern)
EP – 550 : Counselling : Process and Assessment

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) Attempt **all** questions.
ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **20** words **each** (any ten) :

20

- a) Give two goals of counselling.
- b) Define empathy.
- c) Name any four counselling skills.
- d) What is client's resistance ?
- e) Give the categories of questions used in counselling.
- f) Define behavioural assessment.
- g) Name the methods for self-monitoring.
- h) Name two scales measuring child development.
- i) What is meant by culture fair intelligence test ?
- j) Define Aptitude.
- k) What are archetypes ?
- l) What is logo therapy ?
- m) Define Vipassana.

P.T.O.

2. Answer in **50** words **each** (any two) : **10**
- State the uses of dance therapy.
  - Explain A, B and C in REBT.
  - Describe draw a Person Test.
  - State various activities of the counsellors.
3. Answer in **150** words **each** (any two) : **20**
- Discuss the characteristics of effective counsellors.
  - Explain role playing technique with example.
  - Describe Edwards Personal Preference Schedule (EPPS).
  - Describe hypnotherapy and evaluate it.
4. Answer in **500** words **each** (any two) : **30**
- Discuss stages of counselling process.
  - Describe DAT as an aptitude test.
  - Explain various concepts in Transactional Analysis.
  - What are different forms of written communication ? Discuss purposes of record keeping.

मराठी रूपांतर

- सूचना:** i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची वीस शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतीही दहा) : **20**
- समुपदेशनाची दोन ध्येये सांगा.
  - तद्अनुभूतीची व्याख्या द्या.

- c) कोणतीही चार समुपदेशन कौशल्ये सांगा.
- d) सल्लार्थीचा प्रतिरोध म्हणजे काय ?
- e) समुपदेशनात विचारल्या जाणाऱ्या प्रश्नांचे प्रकार सांगा.
- f) वर्तन गुणमापनाची व्याख्या द्या.
- g) स्व-जागृततेच्या पद्धती सांगा.
- h) बालकांचा विकास मोजणाऱ्या दोन मापनश्रेणींची नावे सांगा.
- i) संस्कृती न्याय बुद्धिमापन चाचणी म्हणजे काय ?
- j) अभिक्षमतेची व्याख्या द्या.
- k) आर्कीटाईप्स म्हणजे काय ?
- l) लोगो उपचार पद्धती म्हणजे काय ?
- m) विपश्यनेची व्याख्या सांगा.

2. खालील प्रश्नांची **पन्नास** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतीही दोन) :

10

- a) नृत्य उपचार पद्धतीचे उपयोग सांगा.
- b) REBT मधील A, B व C स्पष्ट करा.
- c) ड्रॉ-ए-पर्सन चाचणीचे वर्णन करा.
- d) समुपदेशकाची विविध कार्ये सांगा.

3. खालील प्रश्नांची **दिडशे** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतीही दोन) :

20

- a) प्रभावी समुपदेशकाच्या गुणवैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- b) भूमिका वठविणे तंत्र सोदाहरण स्पष्ट करा.
- c) एडवर्ड यांच्या व्यक्तिगत पसंती सारणीचे (EPPS) वर्णन करा.
- d) संमोहन उपचार पद्धतीचे वर्णन करा व तिचे मूल्यमापन करा.

4. खालील प्रश्नांची पाचशे शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतीही दोन) :

30

- a) समुपदेशन प्रक्रियेतील टप्प्यांची चर्चा करा.
- b) DAT ह्या अभिक्षमता मापन चाचणीचे वर्णन करा.
- c) आंतरक्रियांच्या विश्लेषणातील (TA) विविध संकल्पना स्पष्ट करा.
- d) लेखी संप्रेषणाचे विविध प्रकार कोणते ? नोंदी ठेवण्याच्या विविध हेतूंची चर्चा करा.
